

Heilig huis(je)

Korneel Bernolet, klavecimbel:

(Augusto Bonza 2011, naar Jean-Henri Hemsch 1736)

Programma

François Couperin 'le Grand' (1668 - 1733)

Pièces en Sol (1er Ordre)

. Les Sylvains

. Les Abeilles

. L'Enchanteresse

. La Fleurie ou La tendre Nanette

Antoine Forqueray (1672 - 1745)

Chaconne La Buisson

William Byrd (1543 - 1623)

Walsingham (Fitzwilliam Virginal Book 68)

François Couperin

Pièces en Sib (6me Ordre)

. Les Moissonneurs

. Le Gazoüillement

. Les Bergeries

. Le Moucheron

. Les Baricades mystérieuses

John Mundy (voor 1555 - 1630)

Goe from my Window (FVB 42)

François Couperin

Pièces en Ré (14me Ordre)

. Le Rossignol en amour & Double du Rossignol

. Le Rossignol vainqueur

William Byrd

Fantasia ex C (FVB 161)

François Couperin

Les Fastes de la grande et ancienne Mxnstrndxsx

(11me Ordre)

. *Premier Acte. Les notables et jurés - Mxnstrndxsx*

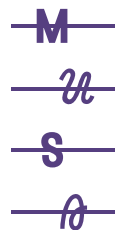
. *Second Acte. Les Viéleux, et les Gueux*

. *Troisième Acte. Les Jongleurs, Sauteurs, et Saltimbanques: avec les Ours, et les Singes*

. *Quatrième Acte. Les Invalides: ou gens Estropiés au service de la grande Mxnstrndxsx*

. *Cinquième Acte. Désordre, et déroute de toute la troupe: causés par les Yvroignes, les Singes, et les Ours.*

Muziek

Zondag 21 september

13.30 – 14.30 uur

Lutherse Kerk

“To the Shrine with speed”.

Heilige huisjes. Heiligdommen. Niks zo heilig als de Liefde.

Mijn concert begint met een ode aan de natuur: een korte suite in G van François Couperin en Antoine Forqueray.

Bosbewoners, bezige bijtjes, een tovenares, bloeiende bloemen en struikgewas: ze scheppen een genereuze, idyllische en gastvrije sfeer. Mooi om weten is dat het eerste stuk, *Les Sylvains*, 'tophit' was in de achttiende eeuw, met transcripties voor tal van andere instrumenten. En zo is ook *La buisson* transcriptie voor klavecimbel van wat oorspronkelijk voor viola da gamba was bestemd.

Ons motto komt uit deze Elizabethaanse ballade:

As I went to Walsingham

To the Shrine with speed,

Met I with a jolly palmer

In a pilgrim's weed.

Het was een populair lied in de zestiende eeuw, en gaat over het beroemde Maria-bedevaartsoort in Walsingham (Norfolk, East Anglia), symbolische replica van het 'heilige huisje' uit Nazareth, nu in Loreto. Walsingham werd tijdens de reformatie in 1538 ontmanteld. William Byrd componeerde 22

varianten op het thema (zijn jongere rivaal John Bull zelfs 30). Volgens musicoloog Margaret Gynn gaf Byrd een liefdesliedje 'van de straat' het 'serieus religieuze karakter van een pelgrimstocht'. Het combineert klaviervirtuositeit met vocale kenmerken, ofwel de (niet altijd) onschuldig bezongen liefde met de verering voor Maria.

Terug naar Frankrijk met Couperins enige *Ordre* (zijn term voor Suites) die volledig in één enkele toonsoort staat: Bes. Deze bevat kenmerken van het plattelandleven en gaat dus verder in onze liefde voor de onschuldige natuur: de maaiers op het veld, het gekwetter van vogeltjes (straks komen er nog meer), de schapenkuddes, een zinderend vliegje, en tot slot de befaamde *Baricades mystérieuses*. De titel spreekt tot de verbeelding en kent esoterische en zelfs erotische interpretaties; ik houd het doorgaans op een variant van het werkwoord *barriquer*: het opslaan van wijn in eiken vaten - veel historische geschriften met een 'mysterieuze' connotatie gaan immers over alcohol. Luisterend naar de gebroken akkoorden, kan men zich voorstellen dat de bassen klinken als dronken voeten die druiven platstampen. Misschien toch niet zo onschuldig, die menselijke hang naar drank.

Verboden liefde horen we in een ander Engels deuntje uit de zestiende eeuw: *Goe from my window*. Er is weinig bekend over het precieze ontstaan (allicht als 'canta-fable': een verhaal deels gezongen deels gesproken), en er zijn vele varianten op zowel tekst als melodie, maar doorgaans over hetzelfde: een vrouw die haar minnaar vanuit het raam waarschuwt niet naar binnen te komen, omdat haar man thuis is. En niks is zo heilig als thuis, toch? Een bijna identieke versie van dit variatiestuk staat, eveneens in het *Fitzwilliam Virginal Book*, toegeschreven aan Thomas Morley, met enkele verschillende details en één ontbrekende variatie.

De archetypische liefde horen we dan weer in Couperins *Le Rossignol en amour*: een 'tortelende' nachtegaal die zijn hart bezingt. In de partituur schrijft de componist dat het stuk eigenlijk niet beter kan klinken dan, indien tenminste 'goed gespeeld', op traverso, en dat men de maat van de partituur niet al te strikt moet nemen in de *Double* (de variatie). Het resultaat is een quasi-improvisatorische, grillige maar uiterst zangerige paringsdans, mét resultaat: de nachtegaal bezingt zijn overwinning in *Le Rossignol vainqueur*.

We steken een laatste keer de plas naar Engeland over, voor een meer cerebrale liefde: die voor de heiligheid van de vorm. Het 'ricercare' van Willaert of Gabrieli vond zijn gading in religieuze en profane middens, en zou later uitmonden in de grotere, 'heilige' fuga-vorm. Een waar componist was destijds een echte vakman die de laatste mode van contrapuntische snufjes kon bijhouden en demonstreren. Byrd presenteert hier echter geen zuivere, strikte, geleerde, schoolse vorm, maar een *Fantasia* die weliswaar streng vijfstemmig begint met twaalf genummerde inzetten, maar daarna de vrije loop wordt gelaten en bijna in toccata-stijl eindigt, met tempo-versnellingen, kleine contrapuntische grapjes, enkele pittige harmonische dwarsstanden, een korte rondedans tussendoor, om te eindigen in een feestelijke courante en een coda in 'diminutio': een waar vuurwerk van

toonladders en trillers. Het is één van de stukken die ik sinds mijn studies het vaakst in concert heb gespeeld, wat het voor mij persoonlijk zelfs een soort 'heilig huisje' maakt.

We eindigen met een scherp randje: hoe Couperin op ingenieuze wijze afbreuk doet aan een belangrijk heilig huisje van weleer: de *Ménéstrandise* ofwel de gilde van muzikanten (waaronder speellieden en straatmusici) die sinds de veertiende eeuw bestond, en die hij pedant en achterhaald vond. Couperin codeerde de naam van de gilde met x'en, om juridische problemen door zijn satire te vermijden. Het begint al met de titel: 'Les Fastes' betekent zoveel als 'Pracht en praal'. De compositie is opgebouwd als een suite in vijf 'actes', een opmerkelijk theatrale aanpak voor een klavecimbelwerk. Elk van de vijf portretten karikatureert een scène uit een absurd circus.

De eerste acte is de entree-mars van de gildeleden: notabelen en juryleden. In de tweede acte imiteert het klavecimbel de *vielle à roue*: deze draailier werd, hoewel ze ook aan hoven weerklonk, vaak op straat gehoord, en wordt hier geassocieerd met bedelaars. In de derde acte barst het circus los, met acrobaten, jongleurs, beren en apen, nog steeds op een bourdon-begeleiding. De vierde acte contrasteert met een sarabande in 'notation blanche': deze witte notatie werd normaal gebruikt voor intieme, tedere of hoogst expressieve stukken, maar Couperin punteert ongebruikelijk alle ritmes en beeldt zo het hinken van mensen met een handicap uit. De laatste acte ontaardt in pure chaos, zogenaamd veroorzaakt door dronkaards, beren en apen: ronkende bassen en snelle toonladders die in opera doorgaans onweer met bliksem evoceren. Couperin doet er nog een laatste schepje bovenop: wanneer de bassen plots een korter ritme spelen (in tegenstelling tot de vele snelle noten), noteert hij *béquilles*, 'krukken', alsof hij het lot van de gildeleden uit de eerste acte wil bezegelen.

Korneel Bernolet

Korneel Bernolet (1989) is wereldwijd actief als dirigent, klavecijnist en docent. Hij treedt aan als gastdirigent bij onder meer Les Talens Lyriques, Anima Eterna Brugge, Il Gardellino (Tage Alter Musik Herne, jaarlijkse passage in Het Concertgebouw Amsterdam), L'arpa festante, Collegium Vocale Gent, Brussels Philharmonic, Symfonieorkest Vlaanderen, Bach Akademie Australia, Muziektheater Transparant, International Opera Academy Gent.

Hij dirigeert zijn eigen Apotheosis Orchestra in een repertoire van vroegbarok tot hoogromantiek op historisch instrumentarium.

Als vaste assistent van Christophe Rousset (met wie hij ook als duopartner aantreedt, onder meer op diens recente opname van *Die Kunst der Fuge*) werkt hij aan de meest prestigieuze huizen (waaronder Teatro alla Scala Milaan, Wiener Staatsoper, Théâtre du Châtelet Parijs, Theater an der Wien, La Monnaie/DeMunt, Opéra National de Lorraine, Opéra Royal de Versailles, de Philharmonieën van Keulen, Parijs, Essen, Paleis en Opera van Versailles en Parijs, Kennedy Center Washington D.C.

Naast een wereldwijde solocarrière (van Europa tot Zuid-Amerika, Australië en Zuid-Korea, met passages bij All of Bach, Bach Academy Brugge, Musikfestspiele Potsdam, Eszterhaza, Bozar Brussel, Cambridge University, Wunderkammer Trieste, Incanto Middelburg, Canberra International Music Festival), is hij eerste continuospeler bij Les Talens Lyriques en wordt hij, sinds zijn debuut bij La Petite Bande op negentienjarige leeftijd, op klavecimbel, pianoforte en orgel uitgenodigd bij Il Gardellino, Collegium Vocale Gent, Concertgebouworkest Amsterdam, Antwerp Symphony Orchestra, Brussels Philharmonic, Staatskapelle Dresden, B'Rock, Scherzi Musicali, Vlaams Radio Koor.

Korneel is hoofdvakdocent klavecimbel en coördineert de historische uitvoeringspraktijk aan het Koninklijk Conservatorium Antwerpen, waar hij lesgeeft op het beroemde Dulcken 1747-klavecimbel in Museum Vleeshuis.

Hij is vaste voorzitter van de prestigieuze klavecimbel- en pianofortewedstrijden van MA Festival Brugge.

Zijn vele opnames worden internationaal gelauwerd: Preis der deutschen Schallplattenkritik, Joker Absolu de Crescendo, Choc de Classica.

www.korneel.bernolet.com

Musica Sacra Maastricht is een coproductie van Stichting Musica Sacra en Theater aan het Vrijthof en wordt mede mogelijk gemaakt door

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

Gemeente Maastricht

provincie limburg

Festivalleiding, fondsenwerving en hoofdredactie Erwin Roebroeks **Programmacommissie** Harrie van den Elsen (voorzitter), Sylvester Beelaert, Frauke Bernds, Erwin Roebroeks, Tamar Tarenskeen en Saskia Törnqvist **Vormgeving** Stefan Habets **Marketing en publiciteit** Paola Möllering, Karlijn Pauw en Hetty van Dongen **Productie** Raf Meijers **UITbalie** Vicky Bruijn en Susan Meisen **Technische coördinatie** Judith Bruijnzeels en Frank Wijnands **Expositiebegeleiding** Peter Snellens **Facilitair** Nandi Nijsten **Financiën** Jos Spauwen **Festivalbeeld** Natalie Albus student Vormgeving | Visuele Communicatie aan Maastricht Institute of Arts, Zuyd Hogeschool **Directeur-bestuurder** Brigitte van Eck **Raad van Toezicht** Klaartje Peters (voorzitter), Barbara de Heer, John Monseweije, Nouran Serag, Ingeborg Stijnen en Jeroen Trienes.

